

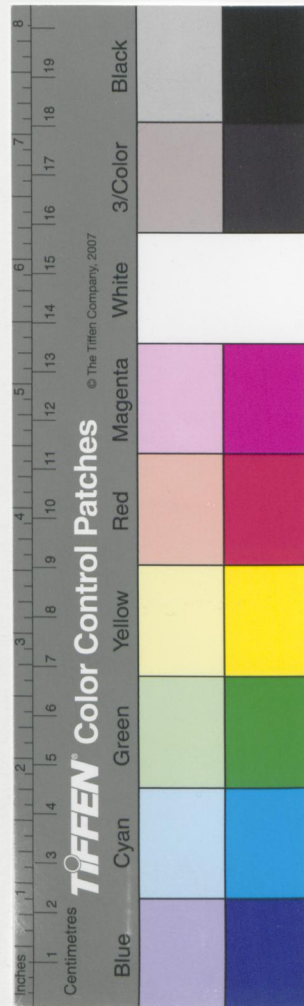
1) utom mässan

9

Reise i Finland 1888
SHS
255

Berättelse om en resa för uppteck-
ning av folklöre i några socknar
i Sydöstra Finland.

Måndagen den 14 juni begav jag
mig från Ekenäs med velociped ge-
nom Tenala till trakten av Västerbott
i Björne och därifrån längs en smal
kynäg till Hästö, första hamnan i
Finland. Där var endast värdinnan,
en yngre kvinna, svensk och från By-
land, varför jag inte fick där något
att uppteckna. Samma dag för jag sedan
vidare med båt öfver till Hakkala,
där befolkningen utgjordes av inflytta-
de personer, till största delen finsk-
talande. Därpå besökte jag Mondola,
där de äldra talade svenska. De yngre

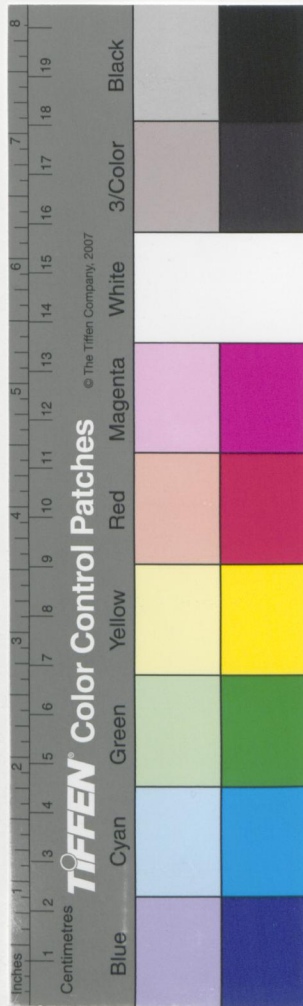
åker voro t. o. m. i samma familj några
finnabalande, andra svenskabalande, men
liksom öfverallt i Finnby förstod alla båda
språken. På Skibola, som jag där på besök-
te, träffade jag några äldre svenskabalande
finnabybor, men på Finnman därmed voro
de flesta inflyttade finnabalande personer.
Efter att ha gjort en avstiche till Falkenberg
for jag till Verkehand och Kolsjö, där be-
folkningen bestod av nyinflyttade finnar,
som talade svenska synnerligen dåligt.
Från Kolsjö for jag med färjan över till
Hörö, där jag besökte några gårdar, och vi-
dare till Hlv, där jag besökte alla gårdar,
samt ^{fin} Pettulandet. På dessa öar var be-
folkningen mera svensk, men en och
annan person träffade jag, som inte
kunde ett ord svenska. Michsommaraftn
for jag tillbaka till Skumår.

Måndagen den 28 juni begav jag
någigen iväg och for då först till Grätkö
och Hummelvik i Finnby, där jag träffa-

de flera svenskar³, och vidare till Norra i
Turala, varifrån jag lät ro mig över till Finnby
Hörö. Nu besökte jag på denna ö de gårdar,
som jag under första resan inte hunnit
med.

Från Hörby tog jag roddare över till
Pedersjö i Kinnito och reste där på till de
flesta byar i denna socken. I Västansjö
besökte jag endast Tappoby, som grän-
sar till Kinnito, och i Dragsfjärd var jag
inte alls. I dessa delar av dessa kapell faller
närmligen inom det förbjudna området,
och därför anag jag det vara lämpligast
att spara dessa baxter i sin helhet till
en annan sommar, då förhållandena
^{som nu för} att hoppas äro annorlunda.

Från Helgeboda i Kinnito for jag med
båt över till Timpas by i Kanna kapell,
där det skulle bli en gammal svensk jam-
ma ^{lyggsas (där den varit)}. Hon var emellertid så skröplig och
^{sjukt} dåligt sjuk, att jag inte hade tyästa
att ansätta henne med prägar. Alder

inmånstken farus ett annat korp med svenskt pth,
men de voro alla yngre personer, som inte
vilde något ånmeddela. Först påstått,
som äges av en finsk herman, som jag
till Thomsbåle. Denna gård äges av Olav
deres släkten, som härstammar från
Nils eller Olav, som ^{enligt uppgift av} gamla värderna
Olavandersade. Där på besökte jag Broddbå-
le, var ett husbonden är finne och värden
en svensk dotter till Olav på Thomsbåle.
Förson skogen gick jag sedan till en gammal
gubbe Lewendahl på Påriståpää
vidan, men han hade länge böler plågats
av "värken", så att han på flera vinter
inte kunnat sova. Därifrån han så "gick
tjuvit" att han inte kunde påminna
sig något av värde. För öfrigt var han,
såsom många andra Rannasvomekar, en-
flyttad från Kimito. Från Broddbåle kört jag
so mig över till Kimito. Där träffade jag i
en liten förfallen koja en ättling svensk syt-
ningmärdinna Tilda Nordström, som från Kimito

Digendal blivit gift med hustrunden på Öppgård i Knutsnäs. Nu är Öppgård och Nergård förmodade till en gård, som Karpmik ägar, men för 35 år sedan, under "gamla Klara" ämnar var värdinna, var där två gårdar, och båda hade svensk ägare. Hon ^{är} Gummman den enda svensktalande i trakten, och hon säger bedrömd, att hon den yngsta av flera systrar, "blivit till världens stolpa", d. v. s. alldeles alla, bland klara firmor. Pån Knutsnäs för jag till Torikka, där jag inte träffade andra svensktalande än en äldre ^{smed}, och ^{Joni} han ^{Kemma} egen var kommit från Sverige. I närmaletby, Malo, fanns på ett ställe en yngre svensk värdinna. På Kärkkis fanns endast firmer. Över Raudala sunki" bör jag till Typhlandet Kastaksky. Där finns ja Tiivita ^{jante nörj puku} hustrunde och barnen, men de härstamma från Pargas. På Tikurs (Eskola hallo det nu) träffade jag en nitkär sig svensk-

talande fru Brén, som är från Stövsidan.
 Från Karlskylby för jag till Karungård,
 men där finnas numera endast finnar.
 Ågaren är en finsktalande från Törsala.
 Lärarinnan i svenska folkskolan är från
 Korpo. Längs en gångstig gick jag till
 Snörvik, där det finnes flera svenskar,
 även familjer med barn. På vardera
 hemmanet, Lillgård och Storgård fin-
 nas finnar. Lillgårds gamla husbon-
 den är finne, men talar även svenska.
 Hustrun är en svensk, men sonen,
 som nu äger stället, talar endast finska.
 Storgårdsgamla ^{gamla} ryttarskallat är bägge
 svenskar men ^{ha} tannat hemmet åt en
 finne. Närken Lillgårds eller Storgårdsgam-
 la folket härstammar från Karuna.
 I Snörvik träffade jag vidare några
 svenskar från Hinsholmen, som nu
 är helt och hållet finsk. Från Snö-
 vik gick jag till Stabläcker eller Stapp-

äcker (vardera uttalet förbarn), där jag träffade
 en äldre svensk smickare Täderdal,
 som är bornfödd på Karungård. Han visste
 bland annat berätta, att då han för 50 år
 sedan gick i skriftskola, fanns det tretio
 svensktalande barn i skolan. Nu hålles
 svensk skriftskola vartannat år, och i
 år var det endast tre (3) svenska barn.
 Från Stabläcker åkte jag till Handby,
 där ^{gamla} husbonden på Lemper är, liksom
 svenska som på finska". Hans son igen
 är finsktalande såsom modern. Gamla
 husbondens fru talade och lärte både
 svenska och finska, men att ~~sonen~~ han
 skrev, skrev han på svenska. Från
 Handby för jag till Orsaen, där i våra
 dagar finnes två hemman. På Storgård
 är gamla fars svensk, hans hustru finska,
 och sonen talar endast finska. På
 Lillgård har varit svenska i flera
 led, men för omkring ettio år sedan

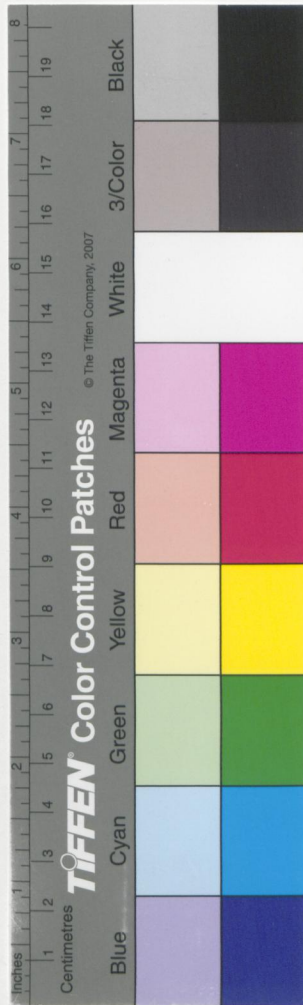

Kom dit finskägare, och sedan dess
har gården varit finsk. In alltså de-
na kommer det inte att vara många år
innan Karuna är helt olikhållt finskt.

Från Orsa för jag över Pernan
till Lemlax Jäckerby i Pargas. På Lemlax
finns det inte mycket kvar av den gam-
la svenska befolkningen. En tilltids näraliga
kväddja gård, och dess ägare ha, pågående
sedan bland svenska godsägare, gjort sitt
bästa att göra slut på den bosatta svenska
befolkningen och i stället fyllt byggnaderna
med en från alla håll och kantar köp-
rapad arbetarstat, som själfvallet
icke alltid är sammansatt av den finska
befolkningens bästa element. För om-
kring 40 år sedan fanns på Lemlax
ännu 37 hantbönder. Isomras finns det
nu endast 5 kvar, och av dessa voro
3 uppsagda till flyttring mi i vort. I
deras ställe kommer så ^{långt} några fins

ka statare. Den svenska ungdomen flyttar bort,
och endast de äldre och okeglösa stanna kvar
och bo i någon förfallen koja, till de kom-
ma på fattighuset. Byggnaderna rivs och
användas till ved, och endast spisgrundarna
na stå kvar och utvika för kommande släk-
ten, varit någon gång i tiden svenskar bodat
och byggt. — Från Lemlax för jag över Björns-
lundet till Lielax. Där finns det på de fle-
sta hemman unga ägare eller ock sådana som
inflyttat från andra orter. Där på för jag
till Tyrklandet och till. På västnämnda ö
finnas ännu kvar många pågastor
av den gamla stammen. Slutligen
besökte jag Kirjalax och för därifrån
med ångbåten Mauritz Holmberg till
Kinnite Lappdal, varifrån jag den 12 juli
med velotygad begav mig hem till Ekens
genom Bjärne och Tenala.

Flere öar i Pargas tocken måste jag lämna obe-
sökte, emedan de ligger inom det förbjudna området.
Om tiderna nästa sommar äro normala, kunde jag
besöka den då järnte Tethin-Boppärd och Lethula,

10
att jag icke denna sommar gav mig tid att resa.

Låtom jag även i förbigående nämna,
^{nämligen} första alla gemina förnytytor de böjge in-
hemiska språken. Många kunna också uttrycka
sinnämå på lika väl på svenska och finska.
Endast på Pettulan det bräffade jag en och an-
nan äldre person som inte alls kunde finska.
Här och där kan man även nåkå
^{person} ~~sädana~~, som icke kunna svenska, men
dessa hava då i våra dagar inflyttat på
finska socknen. All finskan ändock kan
likom förstås och förstår till icke så många
del på skolförhållandena. Men här näm-
gen allihel näkaktvåja finsktalande am-
bulantiska lärare. Ena den, numera död,
var så finsksinnad, att han icke mottog
i skolan någon som icke lärde finska. Följden
härav blev den, att barn från många svenska
familjer, t. o. m. så svenska att föräldrarna icke
kunde finska, blevo tvungna att läsa finska och
nåknades förfinnar, anslutande på läsförkörn lärde
finska. Deras barn igen äro vanligen

11
jag h. o. h. förfinnade. Sinna veckor en finsk-
talande ambulantskole lärarinna. Hon undervisar
närstligen de svenska barnen på svenska men
byter starkt på finska. Barnen ha, att hennes
språk är den rätta svenska, och därför finna
man att svenska barn ^{seten de gå till i skolan} börja ta till modern mål
med finsk bytning. För några år sedan under-
stöd de svenska folkskolors vännen en svensk små-
skola på Pettulan det, men i denna tillställning
anlagat, varför där nu icke finnes någon skola.
Men om icke svenskan såhunda håller på att
undantäckas, så har den dock hållit nog
så märkbara spår efter sig hos sin beseggar.
Ett bloti att finskan i Finby och Bjäns
upptagit en hel mängd svenska lånord,
såsom leisonki 'ledetång', reling på 'fästing',
feni 'fäja', pleija 'pläja', sunni 'sand'
o. s. v. utan även uttalet är starkt påverkat
av svenskan. Såhunda noteras i betomad
stavelse det finska å av e, t. ex. peivä
'päivä', vehä 'vähä', telli 'havet' 'tällo'
tavallo' o. s. v. Efter vokal samt l, n, r och

en uttalar kluslorna k.p. t. såsom i rymben.
Finckens poika, ilta, rent, panka, pasta,
ankan, rumppu ~~uttalas~~ i enlighet harnad
av Bjärns-Finmybo som pojka, ilta,
renta, panka, pasta, ankan, rumppu.

Är den gamla finmybydialekten
sådan den t. ex. beskrives av Vendell,
finns det icke många spår kvar nu mera.
Diftongen ^{ie} ui, ^{ie} ö t. ex. användas
endast av en och annan gammal per-
son, isynnerhet om han till modernitet
har finna. Finmybo är nämligen
modern och följer med sin tid. Därför
har också befolkningen i sin helhet
svikt från folkdiktningen. Än när
samling från Finmyby det oaktat blivit
så stor, därför har jag att tala endast
ett fåtal personer, bland vilka primär
må nämnas Matilda Troberg på Petta-
landet, som i sitt minne bevarat det
mesta av folkdiktningen på Petta-
landet och omnejd, samt Wilhelmina

Wickström på Föhy, som ännu bevarat
^{ord} det som funnits på Föhy. Både ha sedan
fört besök av upptecknare, bl. a. har
Otto Andersson upptecknat visor, som W.
Wickström sjungit, men endast en del ordt
av orden vanligen blott första versen. M.
Troberg har ävenså många visor. Dessutom
har hon ha upptecknat ett par hundras
ordspråk och ordlek. Samlingen skall
hon ha lämnat åt en person, som i sin
tur lämnade den åt en annan och denna
åt den tredje. Denne igen kunde omöjligt
minnas vad den hunnat, då jag ^{frågade} efter
den. Nu är man i bered att i Finmyby inrätta
ett torhemmuseum och i detta kommer
man ^{att} ~~även framtiden~~ bevara alster av
folkdiktningen, varför det är att hoppas
att de hädanefter, sedan de yngre up-
ptecknat, icke komma att förvirra så
som ordspråksamlingen.

I jämförelse med finmybo för-
höll mig Kinnikbo efterbliven och

gammalmodig. Dialekten är h. ar. bättre
bevarad inom denna socken. Palatalt
l(h) anträffas dock numera alls icke
endast i Degerdal o. a. ligger där i trakten.
^{berättas} Likaså ~~förhållanden~~ sättnar i vidare
kretsar än i Kinnby. Att min samling
från Kinnby likväl icke blivit större beror
delvis på den lydligt visade misstänksam-
het, varmed man mottog mig närstans
öfverallt i denna socken, dels därför att
man icke berättade en mångfald olika
sättnar utan ett mindre antal sådana
sättnar i flera lags.

I Karuna träffade jag icke någon
släkt, som en längre tid led efter led skulle
ha varit borakt inom kagellet. Länkar-
na härstammade till största delen från
Kinnby, församling åter från olika sock-
nar i Västra Finland. I följe härav
var det ganska svårt att få tag i sättnar,
som berörde Karuna. Ej heller lystrades

jag få några upplysningar rörande Karunama-
let. Karunafinnskan åter liknar fin-
by. Bjärnfinnskan såväl beträffande
tråfförädet som uttale. I Karuna tyckte
jag mig dock flera användas e i st. f.
Ä även i obetonad stavelse, t. ex. vetke
'nåhå', peive 'päivä'.

Jemmina pargabor Träffade jag hu-
vudsakligen på Skö, där också dialekten i
det ~~av~~ avseendes belägna lags är tämlin-
gen väl bibehållen. Ett för pargamålet
utmärkande drag, som framträder såväl
i äldre som yngre tal och varpi även
folket i Kinnby och Karuna gjorde mig
uppmärksam redan innan jag besök-
te Pargas, är skorende r(h). Detta
har märkvärdigt nog, J. Thurman
lämnat oanmärkt i sin avhandling
om pargamålet.

Åkavär den 18 oktober 1918.
V. O. V. Neuman

